

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_232251

UNIVERSAL
LIBRARY

گلدستہ سعدی

یعنی

مجموعہ آن فقہتہ اور مصارع و اشعار گلستان سعدی

کہ بعنوان ضرب المثل مردم رازبان ز دست

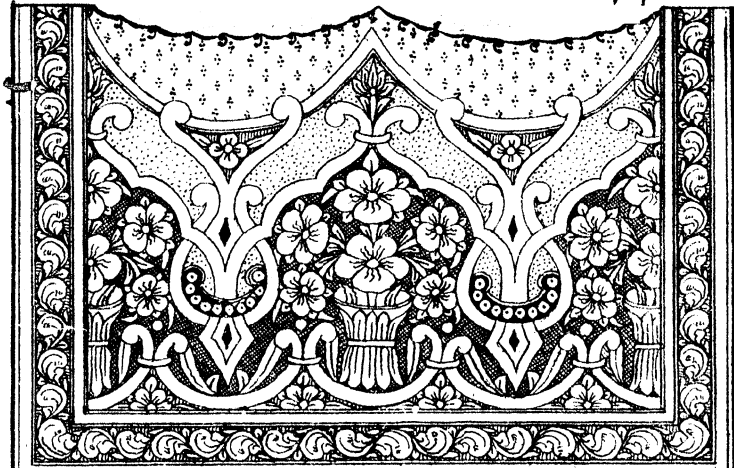
دہر کیے از آئنا در گیرندہ بقابل العمل ہو عظمت

و گر انما یہ پندست

بفرض افادہ عام

جناب غلام محی الدین صاحب النخلص شہسوار نونوٹن جیہ رابا دکن

اگر کہ قبا تیرا قاعا نہ ولد اخاصو فوم پوم اچو اچطبا ع
دوم بر بربہ ہما محمد و تو جان حمدن فی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بنام ایزدین گلدسته عجات ازور قچندست که دران از گلستان سعدی شیرازی
 رحمة الله علیه آن فقرات و مصراع و اشعار را یکجا کرده ام که بعنوان ضرب المثل مردم را زبان زدست
 و بان خوبها و دلفریهها و شهرت تام و قبول عام که دارد خودش نظیر خودست - همانا این اوراق نه تنها
 بان آرزو که نوا آموزان را در دست باشد بل بان درخور باشد که هرگونه مردم را پیش نظر باشد از آنکه
 این گلدسته از گلهاست آن گلدانست که

بزرگ ارباب صورت را بوجو اصحاب معنی را

بها عالم حسنش دل و جان تازه میدهد

الق

نیاز حسین تلمیذ مدرسه عالیہ سرکار نظام

۱	این مدعیان و طلبش پنجه بر اند	کازا که خبر شد خبرش باز نیامد
۲	ع هر عیب که سلطان به پسند و هوس است	
۳	کمال پهنشین در من اثر کرد	و گرنه من همان خالکم که هستم
۴	ناله که پنجاه رفت و در خوابی	مگر این پنجه هر روز دریایی
۵	خواب نوشین با باد اوجیل	باز دار و پیاده راز سبیل
۶	هر که آمد عمارت تو نوساخت	رفت و منزل بدیگرے پر دست
۷	چار طبع مخالف و سرکش	چند روزے بوند با هم خوش
۸	گر یکے زین چهار شد غالب	جان شیرین بر آمد از قالب
۸	نیک و بد چون همه بساید مرد	خنک آن کس که گوئے نیکی برد
۹	ع برگ عیشه بگور خویش فرست	
۱۰	زبان بریده به گنجی نشسته هم بگم	به از کسے که باشد ز بانش اندر حکم
۱۱	آزردن دل دوستان جهالت و کفاره بکین سهل	
۱۲	دو چیز طیره عقلست دم فرو بستن	بوقت گفتن و گفتن بوقت خاموشی
۱۳	هر چه دیر نپاید دل بستگی را نشاید	
۱۴	حکمت محض است اگر لطف جهان آوزین	خاص کند بنده مصلحت عام را
۱۵	ع دولت جاوید یافت هر که نگو نام زلیست	
۱۶	ع حاجت مشاطه نیست ز س دل آرازم	

اندیشہ کر دن کہ چہ گویم بہ از پیشی مانی خوردن کہ چہ گفتیم	۱۷
مزن بے تامل بگفتار دم	۱۸
بنطق آدمی بہترست ازدواب	۱۹
دواب از تو بہ گرانوئی صواب	
شعبہ در بازار جو ہریان جوے نیرزد و چراغ پیش آفتاب پر توے ندارد	۲۰
ہر کہ گردن بدعوے افرازد	۲۱
خویش تن را بہ گردن اندازد	
ع کس نیاید بہ جنگ افتادہ	۲۲
ع اول اندیشہ انگے گفتار	۲۳
لقمان را گفتند ادب از کجا آموختی گفت از نایبانیان کہ تا جاے بہینند پای نہینند	۲۴
گر چہ شاطر بود خسوس بہ جنگ	۲۵
گر بہ شیرست در رفتن موش	
چہ زند پیش بازو کین جنگ	
لیک موشست در صاف پلنگ	
ع غرض نقتے ست کہ مایا ماند	۲۶
ع حواست با خدا کر دیم فرتسیم	۲۷
ہر کہ دست از جان بشوید ہر چہ در دل آرد گوید	۲۸
ہر کہ شہ آن کن کہ اد گوید	۲۹
جوان سے برادر نماز یکبس	۳۰
چو آہنگ رفتن کند جان پاک	۳۱
ست نام فرخ نوشیران بعدل	
حیف باشد کہ جزنگو گوید	
دل اندر جهان آفرین بندوبس	
چہ ترخت مردن چہ بر و خاک	
گر چہ بسے گزشت کہ نوشیران نمازند	

<p>زان پیشتر که بانگ برآید فلان نماند</p>	<p>خیر کن ای فلان و غنیمت شمار عمر</p>	
<p>کو تا ه خرد مند به که نادان بلند</p>		<p>۳۳</p>
<p>هر چه بقاست کمتر به قیمت بهتر</p>		<p>۳۴</p>
<p>همچنان از طولیه خبر به</p>	<p>اسپ تازی اگر ضعیف بود</p>	<p>۳۵</p>
<p>عیب و هنرش نهفته باشد</p>	<p>تا مرد سخن نگفت به باشد</p>	<p>۳۶</p>
<p>شاید که پلنگ خفته باشد</p>	<p>هر پیشه گمان مبر که خالیست</p>	
<p>روز میزدان نه کا و پرواری</p>	<p>اسپ لاغرمیان بکار آید</p>	<p>۳۷</p>
<p>محال است که هنر مندان بهیروز بے هنران جاے ایشان گیرند</p>		<p>۳۸</p>
<p>ور همان از جهان شو معذم</p>	<p>کس نیاید بزیر سایه بوم</p>	<p>۳۹</p>
<p>دو درویش در گلیم بنهند و دو پادشاه در اقلیم نه گنجند</p>		<p>۴۰</p>
<p>بذل درویشان کن در نیم درگ</p>	<p>نیم نانے گر خوردم و خداے</p>	<p>۴۱</p>
<p>همچنان در بن اقلیم درگ</p>	<p>هفت اقلیم بگیرد پادشاه</p>	
<p>چو پر شد نشاید گزشتن به پیل</p>	<p>سر چشمه شاید گرفتن به میل</p>	<p>۴۲</p>
<p>ع پر تونیگان نگیر در هر که بنیادش بدست</p>		<p>۴۳</p>
<p>اضعی کشتن و بچپاش نگداشتن کا خرد مندان نیت</p>		<p>۴۴</p>
<p>هر گراز شاخ بید بر نخوری</p>	<p>ابرگر آب زندگی بارد</p>	<p>۴۵</p>
<p>کرنے بوریاش کر پور</p>	<p>بافز و مایه روزگار بس</p>	

۴۶	پسر نوح بابدان بنمشست	خاندان نبوتش گم شد
۴۷	ع دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد	
۴۸	عاقبت گرگ زاده گرگ شود	اگر چه با آدمی بزرگ شود
۴۹	ع شمشیر نیک ز آهن بد چون کند کس	
۵۰	باران که در لطافت طبعش خلان نیست	در باغ لاله روید و در شور بوم خس
۵۱	زمین شور سبیل بر نیاز	در تخم عمل ضلوع گدوان
۵۲	مکوے بابدان کردن چنانست	که بکردن بجایے نیکمردان
۵۳	تو نگر می بدست نه بال - بزرگی به عقلست نه بسال	
۵۴	کودکے کو عقلست پیر بود	نزد اهل خرد کبیر بود
۵۵	ع دشمن چه کند پرچم بران باشد دوست	
۵۶	تو انم نیکه نیازم اندرون کسی	حضور اچھ کنم کو ز خود بر پنج دست
۵۷	گر نه بیند بروز شپره چشم	چشمه آفتاب را چه گناہ
۵۸	هر که زیاد سے روز مصیبت خواہد	گو در ایام سلامت سجا نمودی کوش
۵۹	بندہ حلقہ بگوش از نوازی برود	لطف کن لطف کہ بیگانہ شود حلقہ بگوش
۶۰	نکند جو پیشہ سلطانے	کہ نیاید ز گرگ چو بانے
۶۱	پادشاہے کہ طرغ سلم فگند	پاسے دیوار ملک خوش کند
	غم زیر دستان بخور زینہار	بترس از زبردستے روزگار

۴۳	قدر عافیت کسی داند که به مصیبت گرفتار آید -
۴۴	حوران بهشتی را دوزخ بود اعراف
۴۵	از دوزخیان پرس که اعراف بهشت فرقت میان آنکه یارش در بر با آنکه دو چشم انتظارش بر در
۴۶	ع از آن که ز تو ترسد تیرس اے حکیم
۴۷	نه بینی که چون گریه عاجز نشود بر آرد و بچنگال چشم پلنگ
۴۸	ع امید نیست که عمر گذشته باز آید
۴۹	روزگارم بشد بنادانی من نکر دم شمشاد برکنید
۵۰	ع آنا نکه غنی ترند محتاج ترند
۵۱	بر رعیت ضعیف رحمت کن تا از دشمن قوی زحمت نبینی
۵۲	ببازوان توانا و قوت مبر دست خطاست پنجه مسکین ناتوان شکست
۵۳	هر آنکه تخم بدی کشت و چشم نمکی داشت دماغ بیوده پخت و خیال باطل بست
۵۴	ز گوش پنبه برون آرد و خلق بد اگر تو مے ندی داور و ز دادی هست
۵۵	بنی آدم اعضاے یکدیگر اند که در آفرینش زیگ گوهر اند چو عضوے بدر آورد روزگار دگر عضوهارا نماند قرار
۵۶	تو که منت دیگران بے غمی اے زبردست زیر دست آزار نشانید که نامت نهند آدمی گرم تا که بماند این بازار
۵۷	ع مردنت به که مردم آزاری

۷۸	ظالمے راخفت دیدم نیمروز	گفتم این فتنه مست خوابش برده
۷۹	عگیرم که غمت نیست غم ماہم نیست	
۸۰	دامن از کجا آرم کہ جسم اندام	
۸۱	قرار در کف آزدگان نیک دال	نہ صبر در دل عاشق نہ آب در غزال
۸۲	مجال سخن تا نہ بینی ز پیش	بہ بیہودہ گفتن مبر قدر خویش
۸۳	ابلیس کو روز روشن شمع کافوزی نہند	زود بینی کش لبش روغن نہ باشد دیر آغ
۸۴	ہر کجا چشمہ بود شیرین	مردم و مرغ و مور گر آیند
۸۵	چو دارند گنج از سپاہی دریغ	در بیغ آیدش دست بردن بہ تیغ
۸۶	ہماے بر سر مرغان ازان شرف داد	کہ استخوان خور دو طائرے نیاز دارد
۸۷	گاہ افتد کہ ندیم حضرت سلطان راز ریا بدو گاہ باشد کہ سرش برود	
۸۸	از تلون طبع بادشاہان پر حذر باید بود کہ وقتے بسلائے بر بندو گاہے بدشاہ خلعت دیند	
۸۹	بہین آن بے حمیت را کہ ہرگز تن آسانے گزیند خویش تن را	نخواہد دید روے نیک سختی زن و فرزند بگزارد بہ سختی
۹۰	ہر کہ خیانت نوزد دستش از جانت نلزد	
۹۱	راستی موجب رضاے خداست	کس ندیدم کہ گمشت از روہ رست
۹۲	آنرا کہ حساب پاکست از محاسبہ چہ پاک	
۹۳	بلکن فراخ روی در عمل اگر خواہی	کہ روز رفع تو باشد مجال دشمن تنگ

۹۳	توپاک باش برادر مدار از کس باگ	زند چامه ناپاک گازان برنگ
۹۵	تا تریاق از عراق آورده شود ما گزیده مرده بود-	
۹۶	بدریا در منافع بے شمار است	اگر خواهی سلامت برکنار است
۹۷	دوستان در زندان بکار آیند -	دشمنان بر نفس هر دست نمایند
۹۸	دوست مثنیٰ آنکه در نعمت زند	لاف یاری و برادر خواندگی
۹۹	دوست آن باشد که گیر دوست دوست ز کار بسته بیندیش و دل شکسته مدار	در پریشان حالی و در ماندگی که آب چشمه میوه جان درون تا کمیت
۱۰۰	ع صبر تلخ است ولیکن بر شیرین دارد	
۱۰۱	نه بینی که پیش خدا و نه جباه اگر روزگارش در آرزوی پای	ستایش کنان دست بر نه بند همه عالمش پای بر نه بند
۱۰۲	ع مکن انگشت در سوراخ کز دم	
۱۰۳	دیویر و وزیر و سلطان را سگ در بان چو یافتند غریب	بے وسالت مگر و پیران این گریبان گرفت و آن دامن
۱۰۴	گر بر سر و چشم من نشینی	نازت بکشم که ناز بینی
۱۰۵	خدا سے راست مسلم بزرگی و الطاف	که جسم میندوان بر قرص سیدار
۱۰۶	ترا تحمل امثال ما بیاید کرد	که هیچکس ز زنبور دخت بی برنگ
۱۰۷	بزرگی بایست بختندگی کن	که دانه تا منفش نفس نفس

ع نوشیروان مژد که نام نگو گزاشت		
بنا و ظلم جهان اندک بود هر که آمد بران مزید کرد تا بدین غایت رسید		۱۰۸
بر آوزند غلامان او دختر از بیخ	اگر ز باغ رعیت ملک خود سپی	۱۰۹
ز نندش کریانش هزار مرغ به سیخ	به نیم بیضه که سلطان ستم داد	
بماند برو لعنت پایدار	نماند ستمکار بد روزگار	۱۱۰
هر که خلق خدا را ببارزد تا دل مخلوق به دست آرد خدا همان مخلوق را برود بگمارد تا دمار از روزگارش برآورد		
انچه کند و دود دل در مند	آتش سوزان نکند با سپند	۱۱۱
به زادمیان مردم آزار	گادان و خسران بار بردار	۱۱۲
به سلطنت بخورد مال مردمان بگذاشت	نه هر که قوت بازوی منصبی داد	
ولی شکم بدرد چون بگیرد اندرناشت	توان بخلق فرد بردن استخوان درشت	
با خلق خدا کن نکوئی	خواهی که خدا بر تو بخشد	۱۱۳
عاقلان تسلیم کردند اختیاریا	ناسنارے را که بینی بخت یار	۱۱۴
ساعت سیسین خود را رنج کرد	هر که با فلاد بازو بچسب کرد	۱۱۵
همچو حال تست زیر پای پیل	زیر پایست گردانی حال مور	۱۱۶
بنده چه دعوی کند حکم خداوند راست	هر چه رود بر سر چون تو پسندی راست	۱۱۷
هر خود را بنا دانی شکسته	چو کردی با کلونخ انداز پیکار	۱۱۸

حزکن کا ندر آماجس شستی	چوتیر انداختی بروے دشمن	
سخنش تلخ نخواستی دهنش شیرین کن	سخن آخردیدان میگزودموزے را	۱۱۹
عذرش بنه ار کند بھرے ستمے	آزرا کہ بجائے تست ہر دم کرے	۱۲۰
سوم ہر آئینہ دروے کند بطف نگاہ	دو بادا گر آید کسے بخدمت شاہ	۱۲۱
مہر خدمت بر آستان دار	ہر کہ سیماے راستان دارد	۱۲۲
یا بوم کہ ہر کج نشینی بکنی	مارے تو کہ ہر کرا بہ بینے ہر زنی	۱۲۳
کہ آہ جہانی بہم برکند	بہم بر مکن تا توانی دلے	۱۲۴
دوست را چندان قوت مدہ کہ اگر دشمنی کند تواند		۱۲۵
یا مگر کس درین زمانہ نکر	یا وفا خود نبود در عالم	۱۲۶
کہ مرا عاقبت نشانہ نکر	کس نیا نوشت علم تیر از من	۱۲۷
چنان افتد کہ ہرگز بر نخیزد	ہر ان کہ تر کہ باہتر ستیزد	
بلکہ چو پان براسے خدمت اوست	گو سپند از براسے چو پان نیست	۱۲۸
کین دولت و ملک میرود دست ہد	دریاب کنون کہ نعمت مہت بہت	۱۲۹
تلخی و خوشی دزشت و زیبا بگذشت	دوران بقا چو باد صحر ا بگذشت	۱۳۰
برگردن او بماند و برا بگذشت	پنداشت سنگ کہ ستم بر ما کرد	
ع جہان دیدہ بسیار گوید دروغ		۱۳۱
دہن سگ بلقمہ دوختہ بہر	با بد اندیش ہم نگوے کن	۱۳۲

۱۳۳۲	نه مردوست آن بزرودیک خردمند	که با پسیل دمان پیکار جوید
۱۳۳۳	کار درویش مستمن بر آرد	که چون خشم آید شش باطل نگوید
۱۳۳۴	بست آهک تفتت کردن خمیر	که تر این سر کارها باشد
۱۳۳۵	لے شکم خیره بنانے بساز	به از دست برسینه پیش امیر
۱۳۳۶	اگر بگرد و جاسه شادمانی نیست	تا کنی پشت سجدت دو تا
۱۳۳۷	چو کارے بے نفضل من بر آید	که زندگانی مانیز جاویدانی نیست
۱۳۳۸	وگر بینم که تا بینا و چاه است	مراد روے سخن گفتن نشاید
۱۳۳۹	اگر روزی بدانش بر فرزندے	اگر خاموش بنشینم گناه است
۱۳۴۰	بنادان آبخمان روزی رساند	ز نادان تنگ روزے تر نبودے
۱۳۴۱	سخت و دولت بکار دانی نیست	که دانا اندران حیران بماند
۱۳۴۲	کیمیا اگر به غصه مرده درنج	جز به تائید آسمانی نیست
۱۳۴۳	اوفتاده است در جهان بسیار	ابله اندر خسر ابیافت گنج
۱۳۴۴	تشنه برخته بر چشمه حیوان چورید	بے تمیز از جنبه دو عاقل خوا
۱۳۴۵	ملوگر سینه در خانه خالی پر خون	تو مپندار که از پسیل دمان اندیشد
۱۳۴۶	بزرگش نخوانند اهل خرد	عقل باور کند کز رمضان اندیشد
۱۳۴۷	تا در نیک و ننگان ضائع کن	که نام بزرگان بزشتی برد
		تا بماند نام نیکت بر ترار

ع محاسب رادرون خانه چه کار	۱۴۶
دل دشمنان ہم نکر دند تنگ که بادوستانت خلافت و جنگ در قضا همچو گرگ مردم در بیگمان عیب تو پیش دگران خواهد بود	۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹
پار شاطر م نہ بار خاطر	۱۵۰
نویسنده دانند کہ در نامه پیت	۱۵۱
ع در عمل کوش ہر چه خواہی پوش	۱۵۲
پار سائی نہ ترک جا رہ بس	۱۵۳
ع بر مخنث سلاح جنگ چه سود	۱۵۴
جامہ کعبہ را جل خسر کرد نکہ را منزلت مانند مہ را بر سجد دل ہو شمن دان بسے کین رہ کہ تو میر وی بہ ترک است	۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸
نہ بینی چیکس ناجز ترا خویش	۱۵۹
من آنم کہ من دانم	۱۶۰
تحسین کنند او خبل از پاس نہت نش	۱۶۱

۱۶۲	دیدار سے نمائی در پیمیز سے کنی	بازار خویش و آتش ماییز سے کنی
۱۶۳	گے بطارم اسے نشینم	گے بر پشت پائے خود نیم
۱۶۴	دوران باخبر در حضور - نزدیکیان بے بصر دور -	
۱۶۵	فہم سخن گرگت مستمع	قوت طبع از مستحکم محرم
۱۶۶	خوشست زیرغلیان براہ باخفت	شب جیل سے ترک جان باگفت
۱۶۷	خانہ دوستان بروئے در دشمنان مکوب	
۱۶۸	ع دشمنان را پوست بر کن دوستان را پوستین	
۱۶۹	ولقت بچہ کار آید و تسبیح و مرق	خود را از عملہائے نکوہیدہ بری دار
	حاجت بکلاہ برکی داشتنت نیست	درویش صفت باش دکلاہ تتری دار
۱۷۰	ع غم موجود و پریشانی معدوم ندارم	
۱۷۱	شخصہ ہر شب بر سر بیمار گر لیت	چون روز شد او بگرد و بیمار بزیست
۱۷۲	اے بسا اسپ تیز رو کہ بماند	کہ خرننگ جان بمنزل بُرد
۱۷۳	پارسیان روی دمنسلوق	پشت بر قبلہ سے کنند نماز
۱۷۴	باید دل چہ سود گفتن و عطا	نزد و میخ آہنن در رنگ
۱۷۵	بروز کار سلامت شکتگان دریاب	کہ جبر خاطر سکین بلا بگرداند
۱۷۶	ع مغز ما خود و سلق خود بدرید	
۱۷۷	آہواز خوش از کام و دہان و لب شیرین	اگر نغمہ کند در کند دل بفریبید

نگویند از سر باز بچو حرفه	۱۷۸	که ان بندے نگیرد صاحب ہوش
اگر صد باب حکمت پیش نادان		سجوا نند آید شش باز بچو در گوش
بعذر تو به توان رستن از عذاب خدا	۱۷۹	ولیکے نمیتوان از زبان مردم رست
نیاک باشی و بدت گوید خلق	۱۸۰	بہ کہ بد باشی و نیکت گویند
تو نیکو روش باش تا بگرگال	۱۸۱	بہ عمیب تو گفتن نباید مجال
اگر دنیا نباش در دیندیم	۱۸۲	وگر باشد بھرش پاس بندیم
بلائے زمین جہان آشوب تر نیست		کہ رنج خلاست ارہست دریت
ع صبر در دیش بہ زبذل غنی		
در بزرگی و دار و گیس عمل	۱۸۳	ز آشنایان نہ اغتی داڑ
روز در ماندگے معسر ولی		در ددل پیش دوستمان آند
بیدار مردم شدن عیب نیست	۱۸۵	ولیکن نہ چندانکہ گویند بس
اگر خویشتن را ملاست کنی	۱۸۴	ملاست شنیدن نیاید کس
پاسے در زنجیر پیش دوستان	۱۸۷	بکہ با بیگانگان در بوستان
زن بد در سراسے مرد نکو	۱۸۸	ہم درین عالم است دوزخ او
زینہار از قرین بد زینہا	۱۸۹	وَقِنَا سَرَبْنَا عَذَابَ النَّارِ
شنیدم گو سپندی از بزرگی	۱۹۰	رہایند از دہان دوست گرگی
شہانگہ کار در حلقش بہالید		روان گو سپند از دے بنالید

چه دیدم عاقبت خود گرگ بودی	که از چنگال گرگم در ربودے	
چه خورد باء افسر ز زدم	شب چه عقد نمازے بندم	۱۹۱
از زبان آوران پاک نفس	هر که هست از فقیه و پیر و مرید	۱۹۲
ب غسل در بماند همچو مگس	چون بدنیا سے دون فرود آمد	
بے گوشتوار و خاتم فیروزه شناہست	انگشت خوبوے و بنا گوش مضرب	۱۹۳
خویش تن سیم و غلہ اندوزند	ترک دنیا بس مردم آموزند	۱۹۴
چون گویند گیسرد اندر کس	عالمے را گفت باشد و بس	۱۹۵
او خویش تن گست کرار مہر ہی کند	عالم کہ کامرانی و تن پروری کند	۱۹۶
تو کہ چہ سراغ نہ بینی بی چہ سراغ چہ بینی		۱۹۷
ورنماند بگفتنش کردار	گفت عالم بگویش جان نشنو	۱۹۸
خفته را خفته کے کند بیدار	باطلت انچه مدعے گوید	
وز بشت پند بردیوار	مرد باید کہ گیسرد اندر گوش	۱۹۹
بشکتہ عمد صحبت اہل طریق را	صاحب دلے بدر سہ آمد ز خانقاہ	۲۰۰
تا کردی اختیار از ان میں فریق را	گفتم میان عالم دعا بد چه فرق بو	
این جہد میکند کہ بگیرد خسرین را	گفت او کلیدم خویش بدر می برد ز نو	
خاک شو پیش از آنکہ خاک شوی	لے برادر چو عاقبت خاکست	۲۰۱
اگر خاکی نباشد آدمی نیست	بنی آدم میرشت از خاک داز	۲۰۲

مور همان به که نباشد پرش	آن نه شنیدی که حکیم چه گفت	۲۳۳
بر کمر بند او چه زر چه خرف	مرد بے توشه کا وقت او ز پا	۲۳۲
شلمه بخته به زلف فخرام	در میان فقیر گرسنه را	۲۳۵
شلمه بخته مرغ بریانت	آن کرا و سنگاه و قدرت نیست	۲۳۶
گر نه بخشد کسے برو شاید	هر که بر خویش تن بختشاید	۲۳۷
یا قناعت پر کند یا خاک گور	گفت چشم تنگ دنیا دار را	۲۳۸
وقت دعا بر خدا وقت کم در بغل	دست تضرع چه سود بنده محتاج را	۲۳۹
آب جو آمد و غلامم ببرد	شد غلامی که آب جو آورد	۲۴۰
که پاسے گاه بلندش ضعیف خواهند	شریف گرستعصف شود خیال بند	۲۴۱
هنر بکار نیاید چه بخت بد باشد	اگر بهر سر سویت هنر دوصد باشد	۲۴۲
عود بر آتش نهند مشک بسایند	فضل و هنر صنایع است تانہ نمایند	۲۴۳
هرگز اسے خام آدمی نشوی	تا بدکان خانه در گردے	۲۴۴
هر جا که رفت خیمه زود بارگاه ساخت	منم کبوه و دشت و بیابان غریبیت	۲۴۵
در زاد بوم خویش غریبست ناشناخت	وانز که بر مراد جهان نیست دسترس	
که هر کجا که رود قدر قیمتش دانند	وجود مردم دانا مثال زرد طلاست	۲۴۶
که در دیار غریبش هیچ نستانند	بزرگ زاوۀ نادان شب فرمانند	
ور بر اند قبورشش پدر و ماد بخوش	شاهد آن جا که رود عزت و حرمت بیند	۲۴۷

اندیشہ نیست کہ پر از روی بری بود در تیتیم را همه کس مشتری بود پد	چون در پرموافقت و دلبری بود او گوهرست که صورت اندر میان مباحش	۲۴۸
کہ آن حظ نفسست و این قوت روح بنیز صلعتش بہ بری کند ایام	بہ از روی زیباست آواز خوش ہر آنکہ گردش گیتی بکین ادبفاست	۲۴۹ ۲۵۰
شرط عقلست چہ جست از درنا در ویش ہر کجا کہ شب آمد سرا ی اوت	رزق ہر چند بیگان برسد ہر شب تو نگہ می بسر لے ہے برود	۲۵۱ ۲۵۲
در زرداری بزور محتاج نہ در آرد طمع مرغ و ماہ ہے بہ بند	بے زرتوانی کہ کنی بر کس زور بدوزد شد دیدہ ہوشمند	۲۵۳ ۲۵۴
نبرد قسز زم راتبع تیز توانی کہ پیلے بہ موے کشی	لطافت کن آسجا کہ بینی ستیز بشیرین زبانی و لطف و خوشی	۲۵۵ ۲۵۶
ع چو دشمن خراشیدی این مباحش		۲۵۷
شیر زریان را بدل اند پوت کہ نابودہ باشد بغرت بسی	مور چکان را چو بود اتفاق در شتی کند غریبان کسی	۲۵۸ ۲۵۹
تھی داستان را دست دلیری بستہ است و پنجہ شیر می شکستہ		۲۶۰
تا پنج نہری گنج نہری -		۲۶۱
باشد کہ یکے روز پلنگش بدرد در طلب کاہلی نباید کرد	صیاد نہ ہر بار شکار سے بہرد گر چہ بیرون ز رزق نتوان خورد	۲۶۲ ۲۶۳

۲۶۴	گاہ باشد کہ گو د کے نادان	بہ غلط برہد فرزند تیرے
۲۶۵	ہر کہ بر خود در سوال کشاد	تا بمیہ سرد نیاز مند بود
۲۶۶	آز بگزار و پادشا ہے کن	گردن بے طمع بلند بود
۲۶۷	گوش تو اند کہ ہمہ عمر سے	نشنود آواز دے و چنگ نے
	دیدہ شکیب ز تماشای باغ	بے گل و نسرن بسر آرد دماغ
	گر نبود باش گنگ رہ پر	خواب توان کرد جس زیر سر
	ور نبود لبس ہنخواستہ پیش	دست توان کرد در آغوش خوش
	ور نبود مگر ہوا کام	پاسے تو اند کہ رو و چنہ گام
	این شکم بے ہنر بیچ بیچ	صبر نہ دار کہ باز وہیہ بیچ
۲۶۸	ہنر بیچشم عداوت بزرگتر عبیست	گلست سعدی و در چشم دشمنان خاست
۲۶۹	نور گیتی فرور چشمہ ہور	زشت باشد بحشتم مردم کوہ
۲۷۰	یکے نقصان مایہ دیگر شامت ہمایہ	
۲۷۱	گمواندہ خویش بادشمنان	کہ لاجول گویند شاہی کنان
۲۷۲	آن شنیدی کہ صوفی می گوشت	زیر نعلین خویش میخے چند
	آستینش گرفت سرہنگے	کہ بیانفس بستورم بند
۲۷۳	گلفتہ ندارد کسے باتو کار	ولیکن چو گفنے دلایش بیار
۲۷۴	ع اینست جوابش کہ جوابش نہی	

<p>نه دانائی ستیز و باسبکار خزمنش بر می دل بچوید همی درون سرکش و آرزوم چوئی وگر زنجیر باشد بگسلانند</p>	<p>دو عاقل را نباشد کین و پیکار اگر نادان بوحشت سخت گوید دو صاحب دل ننگد از نمودن اگر در هر دو جانب جا بمانند</p>	<p>۲۷۵</p>
<p>ع که جلو او چو یک باز خوردند پس</p>		<p>۲۷۴</p>
<p>سیا در سخن در میان سخن نگوید سخن تان به بند خروش مرا بخیه تو امید نیست شرمسان چون ندانی که در سر می تو کیست تا عیب مرا بمن بنساید هنر داند از جا به عیب خویش بسببری رونق مسلمانان</p>	<p>سخن راست بر خردمند بن خداوند تیر بز رنگ و دوش امید وار بود آدمی بخیر کسان تو بر اوج فلک چه دانی چیست کو دشمن شوق چشم میباید هر آنکس که عیشش نگویند پیش گر تو فت آن بدین نخط خوانی</p>	<p>۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳</p>
<p>هر چه در دل فرو آید در دیده نیکنماید</p>		<p>۲۸۳</p>
<p>نشان صورت یوسف بد بنا خوبی فرشته اش بنمای چشم محبوبی گر همه بد کند نکو باشد هم در تو گریم ارگریم</p>	<p>کس بدیده انگار گنگاه کند اگر چشم ارادت نگد در دیو هر که سلطان مرید او باشد غییر از تو ملاذ و ملجایم نیست</p>	<p>۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷</p>

برادر که در بند خویش است نه برادر نه خویش است		۲۰۳
دل در کسے بنده که دل بسته تو نیست	همره اگر شتاب کند همره تو نیست	۲۰۴
نرو و جز بوقت مرگ از دست	خوے بدر طبیعتی که نشست	۲۰۵
که بود بر عروس نازیبا	زشت باشد و بقی و دو میا	۲۰۶
نه عافست که از راه سنگ بخیزد	اگر ز کوه فرو افتد آسیا سنگی	۲۰۷
چون بیچ و سیلے نماند	او چاره کار بنده داند	۲۰۸
آزاد کنند بنده پیر	رسمت که مالکان تحریر	۲۰۹
ع صحبت نکند کرم فراموش		۲۱۰
که دست کرم بزبازوی زود	بنشست بر کوب لب گور	۲۱۱
چو باغبان بزندیشتر و با انگو	زکات مال بدر کن که فضل زرا	۲۱۲
ع هر که صبر نیست حکمت نیست		۲۱۳
نه ز بنورم که از نیشم بناند	من آن مورم که در پایم بالند	۲۱۴
که با محنت خود به زبانت خلق	بنان خشک قناعت کینم و جانم لوق	۲۱۵
رفتن پیای مردمی همسایه در شبت	حقا که با عقوبت دوزخ برابر است	۲۱۶
یا سر انگشت سوے لقمه دراز	سخن آنکه کند حکیم اعجاز	۲۱۷
یا ز نا خوردنش سجان آید	که ز نا گفتنش خلل زاید	۲۱۸
تو معتقد که زیتن از بجهت خوروست	خوردن برے زیتن و ذکر کردنست	۲۱۹

چوپروردہ شد خواجہ بروریہ	یکے بچہ گرگے پرورید	۲۲۰
مصیبت بود روزنایافتن	تویر شکم دم بدم تانستن	
نه چند انکه از ضعف جانت برکید	نه چند ان بخور کرد هانت برآید	۲۲۱
وزنان خشک دیر خوری گلشکر بود	گر گل شکر خوری به تکلف زیان کند	۲۲۲
که تقاضای زشت قصابان	به منای گوشت مردن به	۲۲۳
در تن افزودے و از جان کاستی	هر چه از دونان به منت خواستی	۲۲۴
بینوائے به از نذلت خواست	ناختم افزود آبرویم کاست	۲۲۵
اگر آب حیات بفروشند فی الشل با برود انا خسر دکه مُردن به عزت به از		
زندگانی بزدلت		
عطاے اورا به بقاے او بخشیدم		
بنه دست میش سفله مدار	تن به بیچارگی و گر سنگے	۲۲۶
اند کے دلیل بسیاری بود و مشتے نمونہ خردارے		
بے ہنر را به بیچکس شمار	گرفیدون شود بنمت د ملک	۲۲۹
لاجرود و طلاست بر دیوار	پر نیان و سیج بر ناہل	۲۳۰
منت حاتم طائے نہ برد	ہر کہ نان از عمل خویش خورد و پڑ	۲۳۱
تخم کنجشک از جهان بزدشتی	گر بید سکین اگر برداشتے	
سیلے خواہد بضرورت سرش	سفلہ چو جاہ آمد و سیم وزر شش	۲۳۲

عشق بازمی دروغ زن باشی	تو کہ در بند خویش تن باشی	۲۸۸
این نفس حریص را شکر مے باید	ورد اکہ طیب صبر مے فزاید	۲۸۹
تو بگفتن اندر آئی و مرا سخن بماند	عجبست با وجودت کہ وجود من بماند	۲۹۰
اگر از مقابلہ بنیم کہ تیر مے آید	ز دیدنت فتوا نم کہ دیدہ بر بندم	۲۹۱
عیب نماید بہنرش در نظر	چشم بداندیش کہ بر کندہ باد	۲۹۲
ز دوست مذہبم دامن از دست	دیر آمدے اے نگار سر مست	۲۹۳
ع مر ازان چہ کہ پروانہ خویش تن بکشد		۲۹۴
ریش در دست دیگرے داد	ہر کہ دل پیش دہبری دارد	۲۹۵
نتواند بخویش تن فرستن	آہوے پالنگ درگون	۲۹۶
گر جفا کے کند بساید برد	آنکہ بے او بہر نشاید برد	۲۹۷
سرمانداری سرخویش گیر	برو ہر چہ مے بایدت پیش گیر	۲۹۸
رونق بازار آفتاب نگاہد	شہرہ گر وصل آفتاب سخواد	۲۹۹
نازبران کن کہ خریدارست	پیش کسے رو کہ طلبکارست	۳۰۰
صبح روز سلامت بزما باشد	علی الصبح بروے تو ہر کہ بر خیزد	۳۰۱
ولے چنانکہ توئی کہ وجہان کجا باشد	بد اخترے چو تو در صحبت تو ہایستے	۳۰۲
دیگران دوزخ اختیار کنند	گر تراد رہشت باشد جاسے	۳۰۳
جفا کردے و بد عمدی بنمودی	نہ مارا در میان عہد وفا بود	۳۰۴

گل بتاراجِ منتِ خار بماند	گنج برداشتند و مار بماند	۳۰۳
دیدہ بر تار کسان دیدن	خوشتر از روئے دشمنان دیدن	۳۰۴
اے دل عشاق بدم توصید	ما بموشغول تو با عم مزید	۳۰۵
ع با وجودت زمن آواز نیامد کہ نم -		۳۰۶
بزرگی دیدم اندر کوہ سارے	تقاعت کردہ از دنیا بغارے	۳۰۷
چرا گفت ہم بشہر اندر تائی	کہ بارے بند از دل بر کشائی	
بگفت آسنا پیر رویان نغزند	چو گل بسیار شد پیلان بلغزند	
گر تضحیح کنی در کفر یاد	دزد زر باز پس نخواهد داد	۳۰۸
بناید بستن اندر چپہ ز کربل	کہ دل برداشتن کار است کل	۳۰۹
سو دور یا نیک بودی گر نبودی ہم بوج	صحبت گل خوش مبدی گر نیستی تشوین غل	۳۱۰
تا ترا حالے نباشد ہمچو ما	حال ما باشد ترا افسانہ پیش	۳۱۱
ع خطاے بزرگان کر قفن خطاست -		۳۱۲
بسا نام نیکوے پنجہ سال	کہ یک نام زشتش کند پایا	۳۱۳
نصیحت کن مرا چندان کہ خواہے	کہ نتوان شستن از زنگی سیاہی	۳۱۴
ہر کر از در تر از دوست زور در بازوست -		۳۱۵
آنکہ بر مراد جهان دسترس ندارد در ہمہ جهان کس ندارد -		۳۱۶
ع ہر کہ ز روید - فرود آورد		۳۱۷

بدندان بزوشپشت دست درینغ	به تنزی سبک دست بزودن برتغ	۳۱۸
بران کرم که تو داری امید داری هست	اگر خلاص مجال ست زین گنگه راست	۳۱۹
طعنه بر عیب دیگران مزنیه	اے که حال عیب خویشتند	۳۲۰
خانه از پای پست ویرانست	خواجہ در بند نقشش ایوانست	۳۲۱
نه عنیمت اثرکنده علاج	چون مجنط شد اعمت ال مزاج	۳۲۲
که با چون خودے گم کنی روزگار	ز خود بهترے جوئی و فرصت شمار	
زن جوان راتیرے در پہلو نشیند بہ از آنکہ پرے		۳۲۳
تا همان چشم داری از پست	تو سجایے پد رچہ کردی خیر	۳۲۴
رفتن و نشستن بہ کہ دویدن و سستن		۳۲۵
پند من کار بند و صبر آموز	اے کہ شتاق منزلی شتاب	۳۲۶
است ترا ہستہ میر و دشبہ روز	اسپ تازی دو تگ رود شتاب	
بازی و ظرافت سجو انان بگزار	جون پیر شدی ز کو دکی دست بدرا	۳۲۷
آہ در بغان زمین و نفس روز	دور جوانی بشد از دست من	۳۲۸
گفتمش لے ماکہ دیرینہ روز	پیر ز نے موے سیمہ کردہ بود	
راست نخواستہ باشند این شپت کو	موے پلبیس سیمہ کردہ گیر	۳۲۹
چو دیدش پلنگ افکن و پلین	چغوش گفت ز لے بفرزند خویش	۳۳۰
کہ بیچارہ بودی در آغوش من	گرا ز عمد خردیت یاد آدمی	

<p>که توشیر مردی دمن بیزن و اگر احمد گوئی صد بخوانند</p>	<p>نکر دے دیرین روز بر من جفا بر دنیا کے چون خرد رگل بستانند</p>	<p>۳۳۱</p>
<p>ع ترا کہ دست بلرز دگر چه دانی سفت</p>		
<p>تربیت رادر و اثر باشد آہنی را کہ بگڑ باشد</p>	<p>چون بود اصل گوہر سے قابل ہیچ صیقل نکوندا نکر د</p>	<p>۳۳۳</p>
<p>چونکہ ترشد پلید تر باشد چون بیاید ہنوز خیر باشد</p>	<p>سگ بد ریامی ہفت گانہ بشوی خبر عیسی اگر بگے رود</p>	<p>۳۳۴</p>
<p>ہر کس از گوش فرافتند بوزیر سے پادشا رفتند</p>	<p>وقتے افتاد فتنہ در شام روستازادگان دانشمند</p>	<p>۳۳۵</p>
<p>بگدالی برد ستا رفتند کین مال پدر خچ توان کردہ بوز</p>	<p>پیران وزیر ناقص عقل میراث پدر خواہے علم پدر آموز</p>	<p>۳۳۶</p>
<p>رفیقانش یک از صد ندانند زا قلمی بہ اقلیم رسانند</p>	<p>اگر صد عیب دار در دوروش گر یک ناپسند آید ز سلطان</p>	<p>۳۳۸</p>
<p>در بزرگی صلاح از برفاست نہ بیند جفا بیند از زدگیا</p>	<p>ہر کہ در خردیش ادب نکنی ہران طفل کز جور آموزگار</p>	<p>۳۴۰</p>
<p>لوح سمینش در کنار خدا جور استاد بہ ز مہر پدر</p>	<p>پادشا ہے پسر بہ مکتب داد بر لوح او نوشتہ بزر</p>	<p>۳۴۱</p>

دغل آب روانست و خرچ آسیا کے گزبان	۳۳۳
خرچ فراوان کردن مسلم کسی را باشد کہ دخل معین دارد	۳۳۴
چو دولت نیست خرچ آہستہ تر کن اگر باران بکوهستان نبارد	۳۳۵
کہے گویند ملاحان سرود بسائے دجلہ گرد و خشک رودی	۳۳۶
ندانیشد ز روز تنگدستی زستان لاجرم بے برگ ماند	
لے برادر ترا پسندد قیامت کہ ہنرت چہیت نہ گویند پدرت کیست	۳۳۷
چو انسان را بنات فضل و احسان بیت آوردن دنیا ہنر نیست	۳۳۸
یکے را اگر توانی دل بہت آر نشود دوست روے دانشمند	۳۳۹
ہر کہ باہل خود وفا نکند ندہد ہوشمن را روشن راے	۳۴۰
بفسر و مایہ کار ہائے خطیر	۳۴۱
سخ بکار ہائے گران مرد کار دیدہ نوست	۳۴۲
مرد درویش کہ بارستم فاقہ کشید وانکہ دہنمت و اسایر و آسانی زیت	۳۴۳
بہر مرگ ہمانا کہ سبکبار آید مردنش زین ہمہ کنایت کہ دشوار آید	
بہتر از حال امیے کے گر گرفتار آید خداوندان نعمت را کہ نمیت	۳۴۴
از معدہ خالی چہ قوت آید - از دست تہی چہ مدت زاید	۳۴۵

۳۵۵	از پائے بسته چه سیر آید - از دست گرسنه چه خیر -
۳۵۶	مورگرد آورد بستان تا فراغت بود زمستانش
۳۵۷	فراغت یافا قه نه پیوند - جمعیت با ننگدستی صورت نه بند
۳۵۸	ع پراگنده روزی پراگنده دل -
۳۵۹	رو طع از خلق به بیچ امردی تسبیح هزار دانه بردست میبچ
۳۶۰	تشنگان را نماید اند خواب همه عالم بچشم چشمه آب
۳۶۱	هر که بطاعت از دیگران کم است و نعمت بیش - بصورت تو نگردت و معنی درویش
۳۶۲	برنج و سسی کسی نعمتی بدست آرد اگر کس آید و ببنج سسی بردارد
۳۶۳	محاک دانه که زرچسبیت - که استناس که ممسک کیست -
۳۶۴	آزاکه عقل و همت و تدبیر و رای نیست خوش گفت پرده دار که کس در سر نیست
۳۶۵	مجال عقلاست که اگر ریگ بیابان در شود - چشم که ایمان پر شود -
۳۶۶	سگه را اگر کلونجی بر سر آید ز شادی بر جسد کان استخوانست
۳۶۷	اگر نعنشه دو کس بردوش گیرند لیثم الطبع پندارد که خوانست
۳۶۸	باگر سنگی قوت پر هیه نه نماند افلاس عنان از کف تقوی استانده
۳۶۸	سنت جاهلانست که چون بدلیل از خصم فرومانند سلسله خصومت بجنبانند -
۳۶۹	هر جا که گلاست غارت و با خمر خمار - و بر سر گنج مار -
۳۷۰	گر ز نیستی دیگره شه ملاک ترا هست و بطراز طوفان چه پاک

گویند چہ غم گمہ عالم مردند	دونان چو گلیم خویش برون برونند	۳۷۱
بخور بخشش کہ دنیا و آخرت بڑی	تو نگر اچو دل دوست کامرانت بہت	۳۷۲
مال از بہر آسایش عمرست نہ عمر از بہر گرد کردن مال -		۳۷۳
نیک بخت آنکہ خورد کوششت - بد بخت آنکہ مرد و ہشت		۳۷۴
کہ عمر در تحصیل مال کرد و خورد	مکن نماز بران سچا کس کہ سچ نکرد	۳۷۵
با خلق کر کم کن چو خدا با تو کر کم کرد	خواہی متمتع شوی از نعمت دنیا	۳۷۶
منت شناس زد کہ بخت بد است	منت منہ کہ خدمت سلطان ہی کہم	۳۷۷
دوکس رنج میبودہ بردند و سعی بیفائدہ کردند یکے آنکہ مال اندخت و بخورد		۳۷۸
دیگر آنکہ علم آموخت و عمل نکرد -		
چون عمل در تونیت نادانی	علم چہ آنکہ نیست تر خوانی	۳۷۹
چار پاسے برو کتابے چند	نہ محقق بود نہ دانشمند	
علم از بہر دین پرورد نیست - نہ از بھہر دنیا خوردن -		۳۸۰
خرمنے گرد کرد و پاک لبوخت	ہر کہ پرہیز کرد و علم زد ہر فرخت	۳۸۱
چیزے سخرید و زر بینداخت	بیفائدہ ہر کہ علم در باخت	۳۸۲
ملک از خردندان جمال گیرد - و دین از پزہیزنگاران کمال -		۳۸۳
بادشاہان ب نصیحت خردندان ازان محتاج تر نہ کہ خردندان ب قربت بادشاہان		۳۸۴
در ہمہ دست بر ازین بند نیست	پندی اگر بشنوی اسے پادشا	۳۸۵

جزبہ سردمند مفر عاسل	گرچہ عاسل کا خردمند نیست	
۳۸۶	سے چیز بے تمہہ چہیں نر پایدانند۔ مال بے تجارت۔ علم بے بحث	ملکے سیاست
۳۸۷	وقتے باطن گومی و مدار آدمی	باشند کہ در کتب قبول آوری ولے
	وقتے بقہر گوے کہ صد کوزہ نبات	اگر کہ چہن ان بکار نیاید کہ خنطے
۳۸۸	رحم آوردن بر بدان ستمت بر نیکان۔ عفو کردن از ظالمان جو برت بر نطلو مان۔	
۳۸۹	خبیثے را چو تعہد کنی و بنوازی	بدولت تو نگامیے کند با بناری
۳۹۰	رازی کہ نمان خواهی با ہیچکس گومی اگرچہ دوست مخلص باشد کہ مر آن دوست	
	رانیز دوستان باشد	
۳۹۱	خامشی بہ کہ ضمیمہ دل خویش	با کسے گفتن و گفتن کہ گوے
۳۹۲	سخنے در نمان نباید گفت	کان سخن بر ما نشاید گفت
۳۹۳	ہر کہ دشمن کو چاک۔ را حقیر شمارد بان ماند کہ آتش اندک را حمل گزارد۔	
۳۹۴	امروز بکش جوے تو ان کشت	آتش جو بلند شد جہان سوخت
۳۹۵	سخن در میان دو دشمن چنان گوے کہ اگر دوست گردند شرمندہ باشی	
۳۹۶	میان دو کس جنگ چون آتش است	سخن بین بدبخت ہیز کم است
۳۹۷	پیش دیوار آہنجہ گوے ہوشدار	تا نباشد در پس دیوار گوش
۳۹۸	بشوے خردمند زان دوست دوست	کہ باد شمنانت بود ہم نشست

۳۹۹	بامردوم سسل دشوار مگوے	با آنکه در صلح زند جنگ محوے
۴۰۰	ناکار برز آید جان در خط را فلکدن نشاید -	
۴۰۱	چو دست از همه حیلے دست	حلاست بردن بته شیر دست
۴۰۲	بر عجز دشمن رحمت مکن که اگر قادر شود بر تو بخشاید -	
۴۰۳	دشمن چو بینی ناتوان لاف از بردت خود مزان مغز نیست در هر استخوان شخصے ست در هر چیز هن	
۴۰۴	ندانست آنکه زست کرد بر مار	که این ظلمت بر ز زند آدم
۴۰۵	خشم بے حد وحشت آرد - لطف بے وقت ہیبت ببرد	
۴۰۶	نه چندان درشتی کن که از تو سیر گردند نه چندان نرمی که بر تو دلیر -	
۴۰۷	درشتی و نرمی ہم در بے بست	چو رگ زن که جراح دم هم نیست
۴۰۸	شبانای با پدر گفیلے خردمند	مرا تعیلم کن پیرانه یکا پند
	بگفتا نیک مردی کن نه چندان	اگر گرد و چپه رگ تیز دندان
۴۰۹	دو کس دشمن ملک و دیند پاوشاه بے حلم و زاہد بے علم -	
۴۱۰	نشاید بنی آدم خاک زاد	که در س کند کبر و تندی و باد
۴۱۱	در خاک میقان بر سیم زابہے	گفتم ما بتر بیت از جمل پاک کن
	گفتا برو چو خاک تحمل کن لے فقیه	با برجه خوانده همه در زیر خاک کن
۴۱۲	اگر ز دست بلا بر فلک رود بدخوی	زدست خوے بد خویش در بلا باشد

۴۱۳	دشمن چون از ہم حیرت باد در ماند سلسله دوستی بجنبانند و انگاه بروستی کار با کند که دشمن نتواند
	پادشاه را بر خیانت کسے واقف گردان مگر آنگاه که بر قول رومی بگفتی واقع باشی در نذر هلاک خویش تن سستی ہے کنی -
۴۱۴	بسبب سخن گفتن انگاه کن
	چو دانی که در کار گیر دستخ متکلم راتا کسے عیب نگیر دستخ اصلاح نہ پذیرد -
۴۱۵	ہم کس را عقل خود بہ کمال نماید و نہ رزند خود بہ جمال
۴۱۶	گر از بسبب زمین عقل منم دم گردد
	اگر آن بخود نہر دیکچس کہ ناوہم
۴۱۸	حرلیں بہ جہانے گرسناست دقانع بنانی سیر
۴۱۹	رودہ تنگ بیکان تھی پر گردد
	نعمتے زمین پر نکند دیدہ تنگ
۴۲۰	ہر کہ در حالت توانائی نیکی نکند در وقت ناتوانی سختی بیند -
۴۲۱	بازت تر از مردم آزار نیست
	کہ روز مصیبت کش یار نیست
۴۲۲	ہر چہ زود بر آید دیر نیاید -
۴۲۳	عمر غمک از بیضہ برود آید روزی طلبد -
۴۲۴	آگینہ ہمہ جایابی ازان بہ محلست
	لعل دشوار بدست آید ازان است عزیز
۴۲۵	کار ہا بصبر بر آید مستعجل ہر در آید -
۴۲۶	ہر کہ تامل نکند در جواب
	بیشتر آید سخنش ناصواب

۲۲۷	ہر کہ بابدان نشیند نکوئی نہ بیند -
۲۲۸	از بدان جز بد سے نیاموزی ننگدگرگ پستین دوزی
۲۲۹	ہر کہ علم خواند و عمل نکرد بدان مانند کہ گاوراند و خودم نیفتاند -
۲۳۰	ہر کہ در مجادلہ جست نہ در معاملہ درست -
۲۳۱	بس قامت خوش کہ زیر چادر باشد چون باز کنی مادر مادر باشد
۲۳۲	اگر مہ شب ہا شب قدر بودی شب قدر بقدر بودے -
۲۳۳	نہ ہر کہ بصورت نیکوست تیر زیبا در دست
۲۳۴	توان شناخت بیک روز در شمال مرد کہ تا کجا شس رسید است پایگاہ علوم
۲۳۵	دلے ز باطنش زمین سباش و غوہ مشو کہ خست نفس نگردد بسالما معلوم
۲۳۶	ہر کہ نصیحت نشنود سر سلامت نشیند دارد -
۲۳۷	چون نیاید نصیحت در گوش اگر ت سز نش کنم خاموش
۲۳۸	اگر جوہرستہ نیستی ہیچ مرغ در دام نیفتادی بلکہ صیبا و خود دام نہادی -
۲۳۹	ع شکم بند دستت وز نجیب پر پایے -
۲۴۰	مشورت با زبان تباہ است و سخاوت با مسفدان گناہ -
۲۴۱	سنگ بد گوہر اگر کاسہ زیرین شکنند قیمت سنگ نیفزاید و زر کم نشود
۲۴۲	جوہر اگر در غلاب افتد همچنان نفیس است - غبار اگر بر آسمان رود همچنان خیس -
۲۴۳	چو کغان را طبیعت ہے بہتر بود پیہمب سزادگی قدرش نیفزود
۲۴۴	بہتر بنما اگر داری نہ گوہر گل اذخارست و ابراہیم زازر

	مشک آنست کہ خود بوییدن کہ عطر را بگوید۔	۲۴۵
مشک گفتہ اند صبیقان مصحفہ در سراسرے زندیقان کہ ملک دولت نادان صلاح جنگ خود	عالم اندر میاید جہتال شہادے در میان کور آنست تمیزن باید و تدبیر و راست وانکہ ملک	۲۴۶
	جو انمردی کہ بخورد و بدہر ہزار عابد سے کہ ببرد و نہ بخورد۔ انک اندک خینی گردد و قطرہ قطرہ سیلی۔	۲۴۸ ۲۴۹
داندہ اندہ است غلہ در انبار فزون گرددش کب گز کردن کشی بہ زدا شمن ز ناپاہر ہی نگار این دو چشمش بود در چاہ افقنا بہین کہ از کہ بر بدی و با کہ پیوستی	انک اندک جسم تنود بسیار چو با سنف کہ کوئی بطفت و خوشی عاص نادان پریشان روزگار کان بہنا بینائی از راہ او فتاد بقبل دشمن چہان دوست شکستی	۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳
	ہر کہ در زندگی نانش نخورد چون بمیہ در نانش نہ برند۔ لذت انگور بیوہ داندہ خراوند بیوہ۔	۲۵۴ ۲۵۵
چہ شناسد کہ حال گرسنگیت کہ باحوال خویش در ماند	آنکہ در راحت و تنمزیست حال در ماندگان کسے داند	۲۵۶ ۲۵۷
دو چیز بحال عقلمت خوردن میش از رزق مقسوم۔ مردن میش از وقت معلوم۔		۲۵۸
بارے عیو سل بنید ہی نیش دین بشکر یا بشکایت برآید از دہنہ	ز بنور درشت بی مروت را گوے قضا و گرنشود و جوہر زانالہ آہ	۲۵۹ ۲۶۰

<p>چشم خورد کہ بید چرخ چو زنی بہر بند خلق ز نامہ سیاہ آستین چہ دراز چہ کوتاہ یا بس کن خانہ درخور دہیل</p>	<p>فرشتہ کہ وکیل ست بر خزانہ باد اے بناموس جامہ کردہ سفید دست کوتاہ باید از دنیا یا مکن با پیل بانان دوستی</p>	<p>۲۶۱ ۲۶۲</p>
<p>خلاف عقل صوابت و عکس عقل اولوالالباب دارد بہ گمان خوردن و راہ نادیدہ بے کاروان رفتن -</p>		
<p>کہ نادان را صحبت بگزیری مرا گفتند بانادان پیوند اگر ضلالت کند در جوش افکن خاک کہ زنگ خوردہ بگرد و مگر لبوہن پاک باید کہ بگفتن دہن از ہم بختائے بہ زانکہ در غمت بہ از بند رہائی</p>	<p>رقم بر خود بنادانی کشیدی طلب کردم ز دانیان کی پسند کسے کہ لطف کند با تو خاک پایش باش سخن بہ لطف و کرم با دست گوی گوی تا نیک نردانی کہ سخن عین صوابت گر راست سخن گوئی و در بند بانی</p>	<p>۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸</p>
<p>سگ حق شناس بہ از آدمی ناسپاس -</p>		
<p>نگر و در گزنی صد نوبتش سنگ بہتر چینی آید با تو در جنگ</p>	<p>سگہ را القمہ ہرگز فراموش اگر عم کے نوازی سفلہ را</p>	<p>۲۶۹ ۲۷۰</p>
<p>از نفس پرور ہنس پروری نیاید - بے ہنس ہورے را نشاید</p>		
<p>تا نگیزند دیگران تو بند تو خوشے نیک خویش از دست مگزار</p>	<p>پند گیر از مصائب دیگران گرت خوشے من آید نسا زوار</p>	<p>۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳</p>

۲۷۴	خدا سے بیندومی پوشد ہمایہ نمی بیند و سے خروشد۔
۲۷۵	نعوذ باللہ اگر خلق غیب دان بود کسی بجال خود از دست کس نیامود
۲۷۶	نراز معدن بہ کان کندن بر آید و از دست سخنل بہ جان کندن - ہر کہ برزیردستان بخشاید بجور زبردستان گرفتار آید -
۲۷۸	ضعیفان را منہ بردل گزندے کہ در مانے بجور زور مندے -
۲۷۹	ہزار بار چرا گاہ خوشتر از میدان دل یک اسپ ندارد بدت خوشی عنان
۲۸۰	بدان را نیک داراے مرد ہیشار کہ نیکان خود بزرگ و نیک روزند
۲۸۱	آنکہ شخص آفرید روزی و بخت یا فضیلت ہے وہدایتخت
۲۸۲	نصیحت پادشاہان کردن مسکو کسی راست کہ بیم سر ندارد و امیدرز۔
۲۸۳	امید و ہراسش نباشد ز کس بر نیست بنیاد توحید و بس
۲۸۴	کس خستہ تر از خویش آراستن بہ از جامہ عاریت خواستن
۲۸۵	ع بر رسولان بلاغ باشد و بس۔
بَا لَخْتِ مَّا تَسْتَعِينُ	
لَمَّا	
	

آخری درج شدہ تاریخ پر یہ کتاب مستعار
لی گئی تھی مقررہ مدت سے زیادہ رکھنے کی
صورت یہ ایک آنہ ہو بیہ دمرانہ لیا جائے گا۔

کتابتیں جامعہ ملیہ اسلامیہ

- ۱۔ ادارہ اہل حق "ابولحسن علی Nadwi" کے نام سے لکھی گئی ہیں۔
- ۲۔ سائنس، فلسفہ، تاریخ، ادب، صحافت، تعلیم، اور دیگر موضوعات پر لکھی گئی ہیں۔
- ۳۔ فلسفہ، تعلیم، صحافت، تاریخ، ادب، صحافت، تعلیم، اور دیگر موضوعات پر لکھی گئی ہیں۔
- ۴۔ فلسفہ، تعلیم، صحافت، تاریخ، ادب، صحافت، تعلیم، اور دیگر موضوعات پر لکھی گئی ہیں۔
- ۵۔ فلسفہ، تعلیم، صحافت، تاریخ، ادب، صحافت، تعلیم، اور دیگر موضوعات پر لکھی گئی ہیں۔
- ۶۔ فلسفہ، تعلیم، صحافت، تاریخ، ادب، صحافت، تعلیم، اور دیگر موضوعات پر لکھی گئی ہیں۔
- ۷۔ فلسفہ، تعلیم، صحافت، تاریخ، ادب، صحافت، تعلیم، اور دیگر موضوعات پر لکھی گئی ہیں۔
- ۸۔ فلسفہ، تعلیم، صحافت، تاریخ، ادب، صحافت، تعلیم، اور دیگر موضوعات پر لکھی گئی ہیں۔
- ۹۔ فلسفہ، تعلیم، صحافت، تاریخ، ادب، صحافت، تعلیم، اور دیگر موضوعات پر لکھی گئی ہیں۔
- ۱۰۔ فلسفہ، تعلیم، صحافت، تاریخ، ادب، صحافت، تعلیم، اور دیگر موضوعات پر لکھی گئی ہیں۔

